

Vård vid KOL i livets slut

Sofia Dettmann
Överläkare, Palliativa kliniken Västerås

Disposition

- Vad är palliativ vård?
- När är det dags att anta ett palliativt förhållningssätt i vården av en KOL-patient?
- Symtomlindring vid KOL i livets slut
- Var kan jag hitta mer information?

Hur kommer KOL in i bilden?

- Ca 400 000-700 000 människor lever med KOL i Sverige
- Knappt 3000 människor dör av KOL varje år

Socialstyrelsen, 2021

Palliativ vård är...

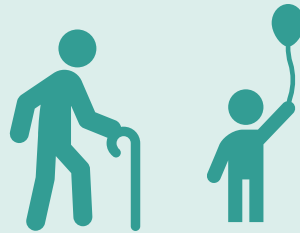
- Lindrande vård som ges när botande behandling inte är möjlig
 - I **tidig** palliativ fas kan livsförlängande behandling ges parallellt
 - I **sen** palliativ fas fokuseras på lindring, behandlingen varken förlänger eller förkortar livet

Palliativ vård omfattar...

Alla diagnoser

Alla åldrar

Alla vårdformer

Den palliativa vårdens fyra dimensioner

Fysiska behov

Psykiska behov

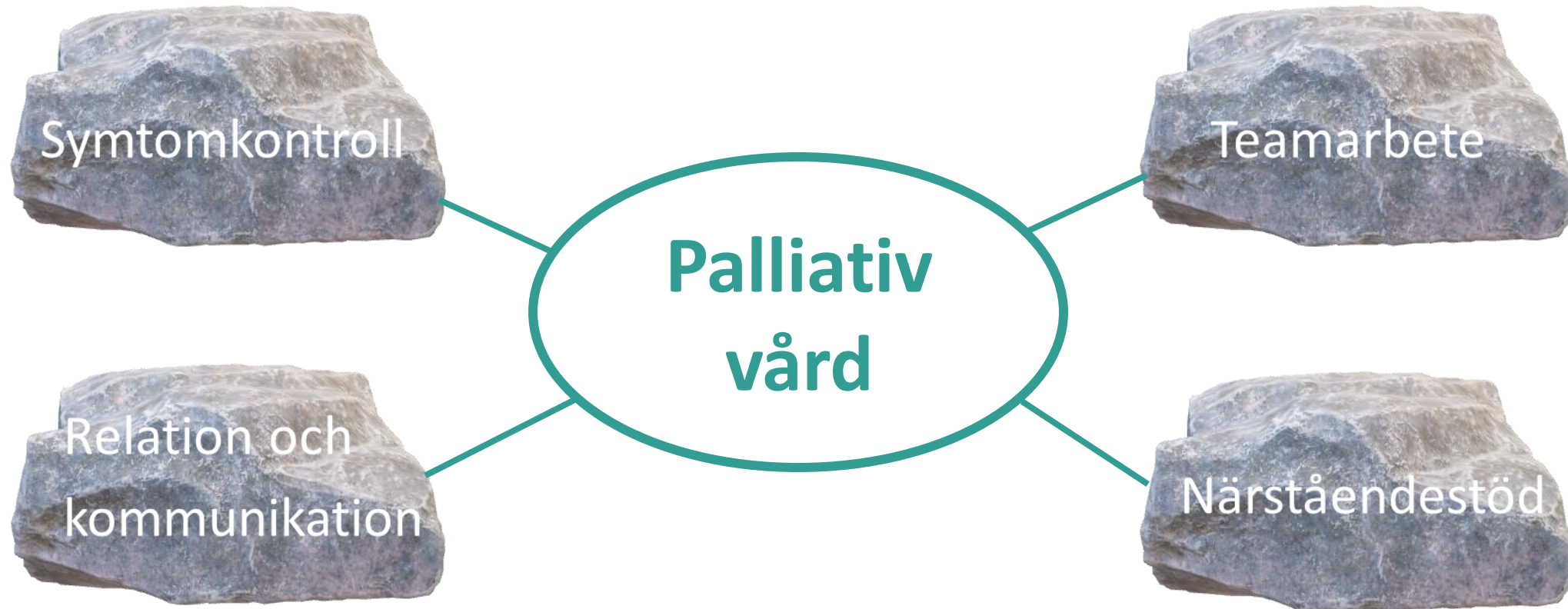
Sociala behov

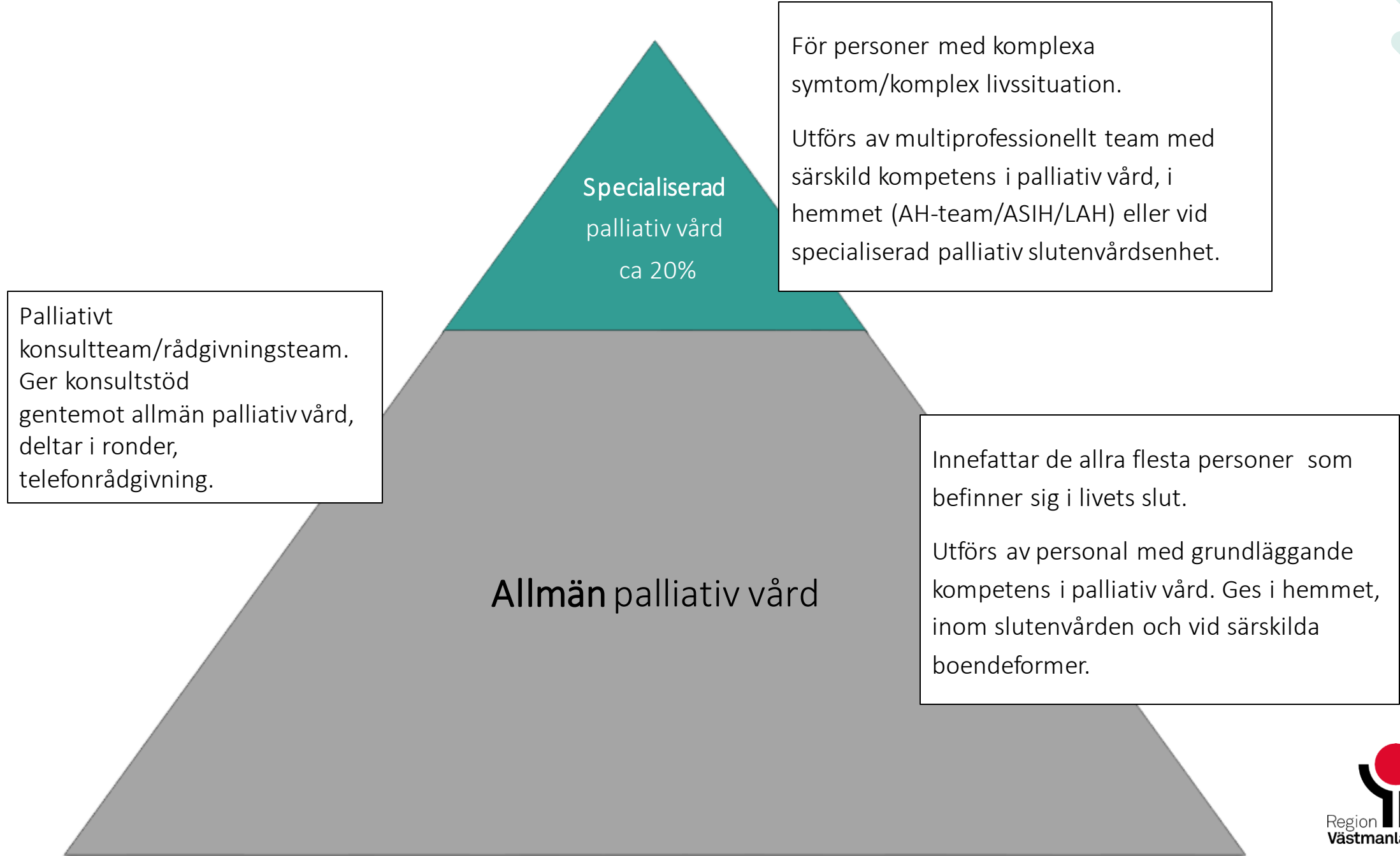

Andliga/existentiella behov

TOTALT LIDANDE

Fyra hörnstenar enligt WHO:s definition

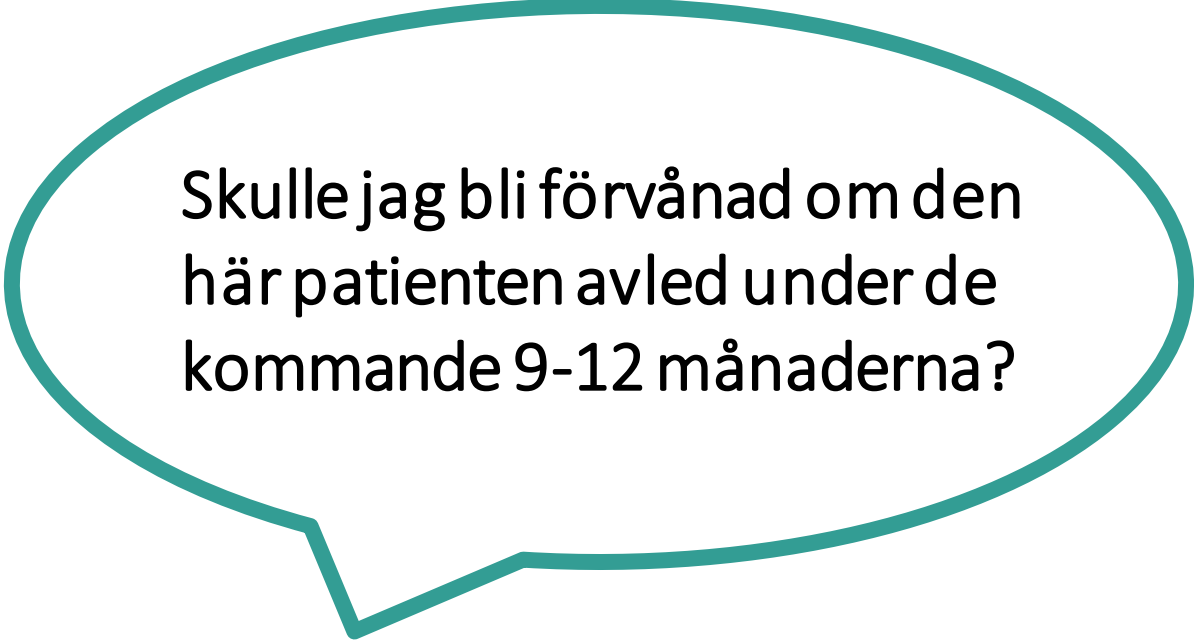

Palliationspraktikan, Betaniastiftelsen

Förvåningsfrågan/Surprise question

Skulle jag bli förvånad om den här patienten avled under de kommande 9-12 månaderna?

White et al., 2017

Aaronson et al., 2019; Straw et al., 2019

Faktorer som talar för att en patient med KOL är i slutskedet av sin sjukdom och förbättring inte längre är möjlig:

- en allt mer uttalad och irreversibel lungfunktionsnedsättning
- stigande koldioxidvärde (analys av blodgas tagen i vila)
- kakexi
- sekundär hjärtsvikt
- vilotakykardi
- tilltagande andfåddhet och trötthet redan vid mycket lätt ansträngning
- oförmåga att ta sig utanför bostaden
- depression
- tidig morgonångest

Hur kan ett palliativt förhållningssätt främja livskvaliteten redan tidigt hos patienter med obotlig sjukdom?

- Vi utformar en behandlingsstrategi – Vad ska göras? Vad tillför inte någon nytta (längre)? Vad vill patienten själv?
- Proaktiv handlingsberedskap om olika vanliga komplikationer dyker upp
- Trygghet för patienten och anhöriga

Symtomlindring vid KOL i sent skede

- Enligt generella rekommendationer för KOL
- Se över inhalationsteknik
- Fysioterapeut viktig för andningsteknik/sekretmobilisering samt allmän mobilisering
- Arbetsterapeut viktig för att se över hjälpmedel/bostadsanpassning
- Psykosocialt stöd/samtalsstöd
- Lugnt tempo! Berätta vad som händer.

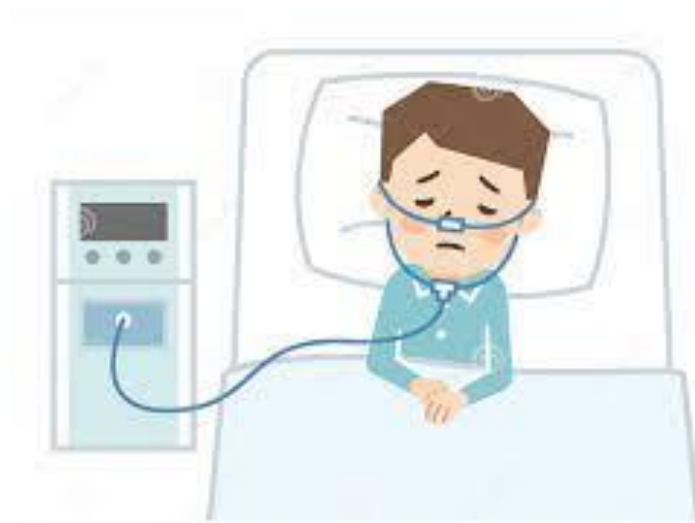
Dyspné

- Använd validerat bedömningsinstrument
- Öppet fönster eller fläkt
- Positionering i säng eller stol
- Opioider
- Bensodiazepiner om samtidig ångest
- Behåll lugnet!

Hur är det med syrgas?

- Svag vetenskaplig och erfarenhetsmässig grund för att ge palliativ syrgasbehandling (Campbell, Yarandi, et al., 2013; Cranston et al., 2008)
- Endast till patienter med påvisad hypoxi (saturation <90% i vila) OCH som får en dokumenterad lindring av syrgas (skatta dyspnén innan och efter!)

Hur tänker vi kring NIV?

- Målet ändras från livsförlängande till symtomlindrande
- Sluta mät!
- Information till patienten
- Vad vill patienten?

Nationellt vårdprogram palliativ vård

- RCC i samverkan 2021
- Gäller inte bara cancer!
- <https://kunskapsbanken.cancercentrum.se/diagnoser/palliativ-varld/varldprogram/>
- Allmänt om palliativ vård, men också:
 - Kapitel 15.3 Kroniskt obstruktiv lungsjukdom, KOL
 - Kapitel 16.1 Dyspné

Personcentrerat och sammanhållet vårdförlopp för KOL, KOL 2.0

- Del av Kunskapsstyrning hälso- och sjukvård (SKR)
- NPO lung- och allergisjukdomar
- En fortsättning på vårdförloppet för KOL 1.0
- Tar vid där KOL 1.0 avslutades, dvs när patienten fått diagnos och gjort ett första uppföljningsbesök
- Palliativ vård är en del av vårdförloppet
- Planeras gå ut på öppen remiss i september 2022.

Frågor och funderingar

